

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

23 октомври 1997 година^{*}

По дело C-189/95

с предмет преюдициално запитване от Landskrona Tingsrätt (Швеция), отправено на основание член 177 от Договора за ЕИО, постъпило в Съда, по висящото наказателно производство пред упоменатия съд срещу

Harry Franzén

относно тълкуването на членове 30 и 37 на Договора за ЕО,

СЪДЪТ,

в състав: г-н G.C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н C. Gulmann, H. Ragnemalm, г-н M. Wathelet (председатели на състави), г-н G.F. Mancini, г-н J.C. Moitinho de Almeida, г-н P.J.G. Kapteyn, г-н J.L. Murray, г-н D.A.O. Edward, г-н J.-P. Puissochet (докладчик), г-н G. Hirsch, г-н P. Jann и г-н L. Sevón, съдии,

генерален адвокат: г-н M.B. Elmer,

секретар: г-н H. von Holstein, заместник-секретар,

като взе предвид становищата, представени:

- за г-н Harry Franzén, от г-н Per Löfqvist, г-н Lennart Lindström и г-н Carl Michael von Quitzow, адвокати, Стокхолм,

- за шведското правителство, от г-жа Lotty Nordling, заместник-секретар по правните въпроси в отдела за външна търговия на Министерството на външните работи, в качеството Ж на представител,

- за френското правителство, от г-жа Catherine de Salins, заместник-директор в дирекцията по правните въпроси на министерството на външните работи, и г-н Jean-Marc Belorgey, специален съветник в това министерство, в качеството им на представители,

- за финландското правителство, от г-н Esa Paasivirta, правен съветник в Министерството на външните работи, в качеството му на представител,

- за норвежкото правителство, от г-н Didrik Tønseth, адвокат в Министерството на външните работи, в качеството му на представител,

^{*} Език на производството: немски.

- за Комисията на Европейските общности, от г-н Richard Wainwright, главен правен съветник, и г-н Jean-Francis Pasquier, държавен служител, преотстъпен на правната Ж служба, в качеството им на представители,

като взе предвид доклада от заседанието,

след като изслуша устните становища на г-н Harry Franzén, за когото се явяват г-н Per Löfqvist, г-н Lennart Lindström и г-н Carl Michael von Quitzow; шведското правителство, за което се явяват г-жа Lotty Nordling и г-н Erik Brattgård, заместник-секретар в отдела за външна търговия на Министерството на външните работи, в качеството му на представител; финландското правителство, за което се явява г-н Holger Rotkirch, посланик, ръководител на отдела по правните въпроси на Министерството на външните работи, г-н Esa Paasivirta и г-жа Tuula Pynnä, правен съветник в Министерството на външните работи, в качеството на представители; норвежкото правителство, за което се явява г-н Didrik Tønseth; и на Комисията, представлявана от г-н Knut Simonsson от правния отдел, в качеството на представител, подпомаган от г-н Jean-Francis Pasquier, по време на изслушването от 19 ноември 1996 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат по време на съдебното заседание от 4 март 1997 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Решение от 14 юни 1995 г., постъпило в Съда на 16 юни 1995 г., Landskrona Tingsrätt (Районен съд) е отнесъл до Съда три преюдициални въпроса в съответствие с член 177 от Договора за ЕО въпроса относно тълкуването на членове 30 и 37.

2. Въпросите са повдигнати в наказателно производство, заведено срещу Harry Franzén за нарушението на Alkohollag (1994:1738) от 16 декември 1994 г. (Шведски закон за алкохолните напитки, по-нататък „Закон за алкохолните напитки” или „Закон”).

Закон за алкохолните напитки

3. Законът за алкохолните напитки, който влиза в сила на 1 януари 1995 г., урежда производството и търговията с алкохолни напитки в Швеция. Неговата цел е да ограничи потреблението на алкохолни напитки, по-специално тези с високо алкохолно съдържание, за да се намалят вредните последици, които тяхното потребление има спрямо човешкото здраве.

4. За целите на Закона „алкохолни напитки” означава напитки, които имат алкохолно съдържание по процент, превишаващ 2,25 %. Такива напитки включват „вино” (ферментирала напитка на основата на грозде или друг плод, с алкохолно съдържание по процент, който не превишава 22 %), „бира” (ферментирала напитка на основата на малц, с алкохолно съдържание по процент между 2,25 % и 3,5 %), „силна бира” (ферментирала напитка на основата на малц, с алкохолно съдържание по процент, превишаващ 3,5 %) и „спиртни” напитки (други алкохолни напитки, различни от вино, бира или силна бира).

5. В съответствие със закона, производството на алкохолни напитки е запазено за притежателите на „разрешително за производство”, докато търговията на едро със спиртни напитки, вино и силна бира е запазено за притежателите на „разрешително за търговия на едро”. Законът обаче позволява на лица, притежаващи разрешително за производство, да се занимават с търговия на едро със стоките, обхванати от разрешителното.

6. Законът също така поставя вноса на вино, силна бира или спиртни напитки в Швеция в зависимост от притежаването на разрешително за производство или разрешително за търговия на едро.

7. Разрешителните се издават от Alkoholinspektion (Инспекторат по алкохола), след кандидатстване, придружено от поддържащи документи, съобразно с решенията на инспектората. В случая на чуждестранни заявители, такива решения посочват, че трябва да се отчетат документи, които такива кандидати могат разумно да получат от своите национални органи.

8. Подаването на заявление е обвързано със заплащането на определена такса, която, към момента на настъпване на фактите, е в размер от 25 000 SKR. Според г-н Franzén, който не е бил оспорен по тази точка, таксата не се възстановява ако едно заявление за разрешително бъде отхвърлено.

9. Инспекторатът по алкохола трябва да извърши обективна, безпристрастна оценка на заявлението, като се вземе предвид личното и икономическото положение на заявителя и всички фактори във връзка с издаването на разрешително като професионалните знания на заявителя, по-специално нормите, приложими спрямо търговията с алкохол в Швеция, и неговата способност да изпълни разпоредбите на Директива 92/12/ЕИО на Съвета от 25 февруари 1992 г. относно общия режим на продукти, подлежащи на облагане с акциз, и държането, движението и мониторинга на такива продукти (ОВ 1992 г. L 76, стр. 1). Той също така трябва да провери способността на заявителя да спазва закона и да изпълнява своите задължения към държавата, по-специално като разглежда неговите финансови източници и като разследва това дали той има наказателни присъди.

10. Заявителят трябва да покаже, че той разполага с достатъчно складов капацитет, за да се заеме със своята дейност. Инспекторатът по алкохола разглежда, за всеки отделен случай, необходимия капацитет, като се има предвид формата на дейността

на заявителя. По-специално, складов капацитет не се изисква от търговци, които доставят напитки пряко на купувачи, разположени на националната територия.

11. Заявителят също така трябва да представи банкова гаранция за покриване на плащането на акцизни налози, които, в качеството му на собственик на склад или консигнатора на стоки, може да се поиска от него да заплати в съответствие с Директива 92/12.

12. Накрая, всяка година притежателят на разрешително трябва да плати такса за надзора над неговите помещения, чийто размер е установен от държавата. Към момента на настъпване на фактите, основната такса е между 10 000 SKR и 323 750 SKR, в зависимост от вида на напитките и произвежданите или продаваните количества.

13. В отговор на писмените въпроси от Съда, шведското правителство обяснява, че Законът за алкохолните напитки не изисква от кандидата за разрешително да има местоживееене в Швеция, което изрично се посочва в Решение от 5 октомври 1995 г. То потвърждава тази точка по време на изслушването.

14. Съгласно доказателствата, представени пред Съда, до 7 октомври 1996 г. са издадени 223 разрешителни за производство или за търговия на едро.

15. Законът за алкохолните напитки предвижда учредяването на едно държавно дружество, специално за тази цел, отговорно за продажбата на дребно на вино, силна бира и спиртни напитки. Дружеството, определено за тази цел е Systembolaget Aktiebolag (по-нататък „Systembolaget”), дружество, изцяло притежавано от шведската държава.

16. Дейностите, функционирането и процедурите за проверка на Systembolaget са предвидени в споразумение, сключено с държавата.

17. Законът за алкохолните напитки също така поставя продажбата на гише на вино, силна бира и спиртни напитки при условието на притежаването на „разрешително за продажба на дребно на напитки”.

18. Притежателите на разрешителни за производство или за търговия на едро могат да продават напитки единствено на дружеството, което отговаря за тяхната продажба на дребно, на други притежатели на разрешителни за производство или за търговия на едро или на притежателите на разрешителни за продажба на дребно на напитки. Самото дружество за търговия на дребно може да кандидатства за разрешителни, за да извършва продажби на едро на алкохолни напитки на притежателите на разрешителни за продажба на дребно на напитки.

19. Умишлената или неумишлената продажба на алкохолни напитки без разрешително подлежи на наказателни санкции.

20. Накрая, Lag med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker (1978:763) (Закон за приемането на определени мерки, уреждащи продажбата на алкохолни напитки), независимо че не въвежда обща забрана за рекламирането на алкохолни напитки, забранява мерките, насърчаващи тяхното потребление, такива като настойчиви или динамични техники за насърчаване на продажбата, надомна търговия и рекламиране по радио и телевизия и във вестници и периодични издания. Насърчаването на продажбата на алкохолни напитки обаче се позволява в писмен материал, предоставен на обществеността на пунктове за продажба на дребно, по-специално тези на Systembolaget, и посредством превоз с разрешително да се връчва алкохол. Този закон също така не забранява споменаването на алкохолни напитки в статии от пресата, по-специално в раздели, посветени на вино и питиета, публикувани в ежедневни вестници или в периодични издания.

Правилата, уреждащи действието на Systembolaget

21. Споразумението между Systembolaget и шведската държава, което влиза в сила на 1 януари 1995 г., предвижда по-специално, че дружеството трябва да:

- провежда своите дейности така, че да се предотвратят във възможно най-голяма степен всякакви вредни последици от обществено, социално и медицинско естество, произтичащи от консумирането на алкохол;
- подбира напитките, които то продава въз основа на тяхното качество, техните евентуални неблагоприятни последици за човешкото здраве, потребителското търсене и други бизнес или етични съображения;
- предоставя в писмена форма на всеки доставчик мотивите, поради които то е решило да не включи или да извади даден продукт от своя каталог и да ги уведоми относно техните права на обжалване;
- приема маркетингови и информационни мерки, които са безпристрастни и независими от произхода на напитките;
- предприема стъпки за гарантирането на това, че новите напитки, които то продава, стават известни на потребителите, при което се имат предвид ограниченията, предвидени от Закона за алкохолните напитки;
- определя своите маржове съобразно с обективни критерии, независими от произхода на напитките;
- ръководи своя бизнес съобразно с рационални критерии, предоставя качествено обслужване и определя цени, така че да покрие своите разходи и да гарантира на държавата разумна печалба на нейния капитал и да избягва всякакви ненужни увеличения на цените на напитките;

- създава или закрива пунктове за продажба съобразно с управленски ограничения, услугите, които трябва да се предоставят и политиката във връзка с алкохола, при което по принцип позволява на всяка община, която кандидатства за такъв, да разполага с пункт за продажби и гарантира, че на местата, където няма такъв пункт за продажби, алкохолните напитки могат да се продават чрез доставки, които се поръчват за сметка на Systembolaget;

- определя работното време на пунктовете за продажби в съответствие с указанията, предвидени от Riksdag (Шведския парламент).

22. Съгласно с доказателствата пред Съда, Systembolaget има 384 „магазина“, разположени на територията на Швеция. Стоките, продавани от Systembolaget също така могат да се поръчат и доставят в около 550 пунктове за продажби в селски райони (бакалници, будки за печатни издания, магазини за продажба на тютюневи изделия, бензиностанции и така нататък) или по 56 автобусни маршрута и 45 местни пощенски клонове.

23. В съответствие със своите вътрешни правила, напитките, продавани от Systembolaget (2 454 стоки през м. октомври 1995 г.) са групирани по „асортимент“. „Основният“ асортимент обхваща напитки в долната или средната ценова категория, наличен в течение на цялата година във всички пунктове за продажби (1 288 стоки през м. октомври 1995 г.). „Временният“ асортимент обхваща напитки, чиято наличност е ограничена, по-специално само по време на част от годината, такъв като вина от определена реколта и сезонни напитки (930 стоки през м. октомври 1995 г.). „Пробният“ асортимент обхваща напитки, предоставени за проба в някои „магазини“ с оглед на тяхното включване в „основния“ асортимент (236 стоки през м. октомври 1995 г.). Асортиментът „по поръчка“ обхваща стоки, които Systembolaget не държи в наличност, но който може да се получи по поръчка. Systembolaget също така внася напитки при поискване и за сметка на своите клиенти („частен“ внос).

24. Напитките от първите три асортимента се съдържат в общата ценова листа, която се публикува няколко пъти годишно и предоставян в „магазините“ и в Systembolag пунктовете за продажба или срещу абонамент. Стоките „по поръчка“ се съдържат в специална ценова листа, налична при поискване в „магазините“. Новите стоки, продавани от Systembolaget, се представят в месечната информационна брошура, публикувана от монопола, която се предоставя в неговите „магазини“ и в пунктовете за продажба и се изпраща на абонатите, на ресторантите и на печатните, радио и телевизионните критици на вина. Брошурите също така се излагат на витрините на „магазините“ на монопола.

25. Systembolaget изготвя годишен план за продажбите за своите стоки, който то преразглежда всяко тримесечие. Дружеството отправя покани до притежателите на разрешителни за производство или за търговия на едро за да направят поръчки. Тогава се прави предварителен подбор въз основата на икономически или търговски критерии, такива като ценова конкурентоспособност и търговска

история, последвани от вкусово опитване “на сяпо”. Подбраните стоки след това се включват в „основния” асортимент или във „временния” асортимент. Стоки, които не са подбрани, могат по искане на доставчика, да бъдат включени в „пробния” асортимент след подбор въз основа на ново вкусово опитване, извършен от комисия от потребители. По правило, напитките се запазват в „основния” асортимент единствено ако техните продажби достигнат предварително определени количества и пазарен дял.

26. Според доказателствата, представени пред Съда, Systembolaget е продал 185,2 милиона литра алкохолни напитки от м. януари до м. септември 1995 г. (45,2 % от Швеция и 41,8 % от други държави-членки) и 176,9 милиона литри алкохолни напитки от м. януари до м. септември 1996 г. (45,1 % от Швеция и 40.6 % от други държави-членки). През първите осем месеца на 1996 г., Systembolaget е получило 12 576 поръчки, от които 10 711 са от държавите-членки на Общността (227 от Швеция и 10 484 от други държави-членки), разгледало е 7 417 от тях, от които 6 325 са от Общността (149 от Швеция и 6 176 от други държави-членки), и приема 908, от които 704 са от Общността (85 от Швеция и 619 от други държави-членки).

Фактите по делото и производство пред националния съд

27. Г-н Franzén е подложен на съдебно преследване пред Landskrona Tingsrätt за това, че *inter alia*, на 1 януари 1995 г. умишлено е продавал без разрешително вино, закупено от Systembolaget или внесено от Дания.

28. Той твърди пред този съд, че той не може да бъде обвинен в никакво нарушение, тъй като Законът за алкохолните напитки противоречи на членове 30 и 37 от Договора.

29. Тъй като не е сигурен как да отговори на това твърдение, Landskrona Tingsrätt решава да спре производството и да отнесе следните преюдициални въпроси до Съда:

„1. Съответства ли на член 30 от Римския договор един законов монопол като този на Systembolaget?

2. Противоречи ли на член 37 от Римския договор един законов монопол като този на Systembolaget и, ако е така, трябва ли да се премахне монополът или е възможно адаптиране?

3. Ако монопол като този на Systembolaget трябва да се приема за противоречащ на член 37, съществува ли някакъв период за адаптиране или е трябвало той да бъде премахнат или да е било направено адаптиране до 1 януари 1995 г.?”

По първите два въпроса

30. Чрез своите първи два въпроса националният съд пита дали членове 30 и 37 от Договора изключват национални разпоредби, уреждащи един вътрешен монопол при продажбата на дребно на алкохолни напитки, като тези, упоменати в определението за отнасяне на искането.

31. Независимо че тези въпроси ще накарат Съда да разгледа правните норми, приложими към разглеждания в основното производство монопол, те нямат отношение към въпроса дали действието на органите, които отговарят за управлението на монопола може в определени случаи да бъде дискриминиращо спрямо, по-специално, доставчици от други държави-членки.

32. Г-н Franzén твърди, че членове 30 и 37 от Договора изключват въпросните разпоредби. Според него, поддържането на един монопол за търговия на дребно, като този, който съществува в Швеция, препятства вноса на алкохолни напитки в Швеция по няколко начина и подпомага Systembolaget да насърчава продажбата на местни стоки. Той изтъква, че алкохолни напитки, произведени в други държави-членки, могат да се продават в Швеция единствено ако те са внесени от притежател на разрешително за производство или за търговия на едро и ако те са избрани въз основа на ограничителни и произволни критерии, установени от Systembolaget. Такива напитки могат да се продават единствено чрез ограничена мрежа за продажба и тя не може да се насърчава по друг начин освен чрез Systembolaget. Г-н Franzén също така твърди, че нормите, уреждащи монопола, не съставляват законодателство, ограничаващо или забраняващо определени разпоредби за продажба, по смисъла на решенията по съединени дела Keck и Mithouard (C-267/91 и C-268/91, Recueil стр. I-6097) и от 29 юни 1995 г. Комисията/Гърция (C-391/92 Recueil стр. I- 1621), по-специално, тъй като те се отнасят до дейността на едно предприятие, което не е субект на никаква конкуренция и не уреждат дейността на предприятия, изложени на свободното действие на конкуренцията.

33. Френското, финландското, шведското, норвежкото правителство и Комисията смятат, че нито член 30, нито член 37 от Договора не изключват национални разпоредби като тези, упоменати от националният съд в настоящото дело. Те изтъкват, че член 37 не изисква премахването на монополи за търговия на дребно, а просто изисква те да бъдат приспособени, така че те не обхващат норми, които са дискриминиращи съобразно с произхода на стоките или съобразно с гражданството на търговците. Според тях, монополът, който се разглежда в основното производство, отговаря на тези условия. Те също така смятат, че нормите, приложими спрямо монопола, не препятстват, пряко или непряко, търговията в Общността. Такива норми ограничават или забраняват някои разпоредби за продажби и засягат продажбата на местни стоки и вносни стоки по еднакъв начин.

34. Както става ясно от мотивите в преюдициалното запитване и коментарите, представени пред Съда, повдигнатият от националният съд въпрос засяга не само вътрешните разпоредби относно съществуването и действието на монопола, но също така, по-общо, разпоредбите, които, въпреки че не уреждат действието на

монопола, имат пряко отношение към него, какъвто е случаят с нормите относно разрешителните за производство или за търговия на едро.

35. Като се има предвид съдебната практика на Съда, необходимо е да се разгледат нормите относно съществуването и действието на монопола във връзка с член 37 от Договора, който изрично се прилага спрямо упражняването от един национален търговски монопол, на неговите изключителни права (Решения от 17 февруари 1976 г., *Miritz*, 91/75, *Recueil* стр. 217, точка 5; от 20 февруари 1979 г., *Rewe-Zentral*, „*Cassis de Dijon*”, 120/78, *Recueil* стр. 649, точка 7, и от 13 март 1979 г., *Hansen*, 91/78, *Recueil* стр. 935, точки 9 - 10).

36. От друга страна, действието спрямо търговията в Общността на другите разпоредби на вътрешното законодателство, които могат да се отделят от действието на монопола, независимо, че те имат действие спрямо него, трябва да се разгледа с позоваване на член 30 от Договора (вж., в този смисъл, Решенията по дело *Miritz*, упоменато по-горе, точка 5, *Cassis de Dijon*, упоменато по-горе, точка 7, и от 13 март 1979, упоменато по-горе, 86/78, *Recueil* стр. 897, точка 35).

Нормите относно съществуването и действието на монопола

37. Ясно е не само от съдържанието на член 37, но също така от положението, което той заема в общата рамка на Договора, че този член е предназначен да гарантира спазването на основния принцип, че стоките трябва да могат да се движат свободно на цялата територия на общия пазар, по-специално като се изисква премахването на количествените ограничения и мерките с равностоен ефект в търговията между държавите-членки, и така да се гарантира поддържането на нормални условия на конкуренцията между икономиките на държавите-членки, в случай че даден продукт е предмет в една или друга от тези държави, на национален монопол от търговско естество (Решения от 3 февруари 1976 г., *Manghera e.a.*, 59/75, *Recueil* стр. 91, точка 9; *Hansen*, упоменато по-горе, точка 8 от 7 юни 1983 г., Комисията/Италия, 78/82, *Recueil* стр. 1955, точка 11; от 13 декември 1990 г., Комисията/Гърция, C-347/88, *Recueil* стр. I-4747, точка 42, и от 14 декември 1995 г., *Banchero*, C-387/93, *Recueil* стр. I-4663, точка 27, наричано по-нататък „*Banchero II*”).

38. Съдът обаче неколкостранно заявява, че член 37 не изисква премахването на националните монополи, които са от търговско естество, а изисква те да бъдат адаптирани така, че да се гарантира липсата на дискриминация относно условията, при които се доставят и продават стоките между гражданите на държавите-членки (вж. решенията, упоменати по-горе: дело *Manghera*, точка 5; дело *Hansen*, точка 8; дело Комисията/Италия, точка 11 и дело *Banchero II*, точка 27).

39. Целта на член 37 от Договора е да се сближи възможността за това държавите-членки да запазят определени монополи от търговско естество като инструменти за преследването на целите на обществен интерес с изискванията на установяването и функционирането на общия пазар. Той цели премахването на пречките пред

свободното движение на стоки, освен, обаче, ограниченията спрямо търговията, които са присъщи за съществуването на разглежданите монополи.

40. По този начин, член 37 изисква организирането и действието на монопола да бъдат така уредени, че да се изключи всякаква дискриминация между гражданите на държавите-членки що се отнася до условията за доставка и пунктовете за продажба, така че да не се постави в неблагоприятно положение търговията със стоки от други държави-членки, правно или фактически, по отношение на това на местните стоки, и че не се изкривява конкуренцията между икономиките на държавите-членки (вж., в този смисъл, решението по дело Комисията/Италия, упоменато по-горе, точка 11).

41. В настоящото дело не се оспорва, че, като цели да защити общественото здраве срещу вредата, причинена от алкохола, един вътрешен монопол при продажбата на дребно на алкохолни напитки, като този, поверен на Systembolaget, преследва общественополезна цел.

42. Следователно, необходимо е да се определи дали един монопол от този вид е уреден по начин, който отговаря на условията, указани в точки 39 и 40 по-горе.

Системата за подбор на продукти

43. Г-н Franzén твърди, че напитките се подбират и поддържат в асортимента на Systembolaget съобразно с критерии, които не са само ограничителни, но също така произволни и които не подлежат на никакъв възможен съдебен преглед.

44. Първо трябва да се посочи в тази връзка, че споразумението, постигнато между държавата и Systembolaget изисква от последното да подбира продаваните от него стоки въз основа на тяхното качество, липсата на неблагоприятни последици спрямо човешкото здраве, потребителско търсене и бизнес или етични съображения, иначе казано въз основа на критерии, които не зависят от произхода на стоките.

45. На следващо място трябва да се разгледа дали критериите и методите за подбор, използвани от Systembolaget, са дискриминиращи или биха могли да поставят в неблагоприятно положение вносните стоки.

46. Преди всичко, ясно е от обясненията, предоставени пред Съда, че планът за продажбите, следван от монопола при призоваването за оферти, се основава на предвидими промени в потребителското търсене. Организациите на производителите, вносителите и потребителите също така се консултират относно във връзка с това при съставянето на плана.

47. Второ, поканите за подаване на оферти, направени от Systembolaget, засягат всички притежатели на разрешително за производство или за търговия на едро и всички видове напитки, независимо от техния произход.

48. Трето, офертите се подбират от Systembolaget въз основа на чисто търговски критерии (ценова конкурентоспособност на продукта, търговска история, и т.н.) или качествени критерии (опитване “на сляпо”), които не са годни да поставят местните стоки в по-благоприятно положение.

49. Вярно е, че подобрите напитки се запазват в основния асортимент на Systembolaget единствено ако техните продажби превишат определен обем и придобият определен пазарен дял. Това ограничение обаче, независимо че то може да има за последица затрудняването на малките производители, само по себе си не е годно да предостави пряко или непряко преимущество на местните стоки. Във всеки случай, изглежда оправдано както по отношение на свободата на избор, с която разполага монопола в своята търговска политика, така и от изискванията, присъщи на неговото управление. Тъй като неговата цел е да предостави разнообразие от алкохолни напитки във всички пунктове за продажби на монопола по време на определен период в рамките, съответстващи на нуждата на печелившото управление на монопола. Освен това, това не засяга стоките, чиито количества по естеството си са ограничени, такива като напитки от определена реколта или сезонни питиета, които са включени във „временния” асортимент.

50. Четвърто, съществуват и други начини, посредством които търговците да обезпечат продажбата на техните стоки от страна на монопола: тези, чиито оферти не са подбрани от Systembolaget могат да поискат техните стоки да бъдат подложени на втори качествен тест пред комисия от потребители и, ако те го издържат, монополът да ги продава пробно в продължение на определен срок. Стоки, които не са били приети от Systembolaget и които отговарят на обективните условия, предвидени в клауза 4 на споразумението между държавата и Systembolaget, могат да бъдат включени в асортимента „по поръчка” да се продават по искане на потребителите. Накрая от Systembolaget се изисква да внася всякакви алкохолни напитки по искане и за сметка на потребителите.

51. Пето, търговците имат правото да им се посочат мотивите за решенията, взети от монопола относно подбора на напитки и тяхното запазване в „основния” асортимент и могат да оспорят подобни решения пред един борд, който представя пълна гаранция за независимост.

52. Така, като се имат предвид доказателствата пред Съда, критериите и методите за подбор, използвани от Systembolaget, те не изглеждат нито дискриминиращи, нито годни да поставят в неблагоприятно положение внесените стоки.

Мрежата за продажби на монопола

53. Г-н Franzén твърди, че мрежата за продажби, поддържана от Systembolaget е ограничена и не предлага пълният набор от налични напитки, което още повече ограничава възможностите за продажба.

54. Вярно е, че монопол като Systembolaget има само ограничен брой „магазини”. От информацията, предоставена на Съда, не изглежда, че броят на пунктовете за продажби е ограничен до степента на увреждането на осигуряването за потребителите на доставки на местни или внесени алкохолни напитки.

55. Преди всичко, в съответствие със споразумението с държавата, Systembolaget трябва да създаде или затвори пунктове за продажби въз основата на управленски ограничения, потребителско търсене и нуждите на алкохолната политика и да гарантира, че всяка община, която пожелае това, да има пункт за продажби, и че всички пунктове на територията се обслужват поне чрез доставка на пратки.

56. Второ, според информацията, предоставена на Съда, алкохолни напитки могат да се поръчат и доставят в 384-те „магазина” на монопола, чрез близо 550 пункта за продажби, както и чрез 56 автобусни линии и на 45 селски пощенски пункта. Освен това, има поне един „магазин” в 259 от 288-те шведски общини и Systembolaget планира това всяка община да има поне един „магазин” през 1998 г.

57. Накрая, даже ако мрежата за продажби на дребно на Systembolaget все още не е свършена, това обстоятелство не засяга неблагоприятно продажбата на алкохолни напитки от други държави-членки повече отколкото продажбата на алкохолни напитки, произведени в Швеция (вж., *mutatis mutandis*, във връзка с член 30 от Договора, дело *Bancho II*, упоменато по-горе, точка 40).

Насърчаване продажбата на алкохолни напитки

58. Г-н Franzén също така твърди, че системата за насърчаване продажбата на алкохолни напитки облагодетелства продажбите на напитки, произведени в Швеция. Той изтъква, че насърчаването се ограничава до просто предоставяне на информация относно стоките, чиято форма варира в зависимост от това дали стоките са от „основния” асортимент или в асортимента от вида „по поръчка”, че информацията се предоставя единствено от монопола, без никакъв контрол от страна на доставчиците и, освен това, че доставчиците не могат да предприемат действия спрямо лицата, отговарящи за „магазините” на монопола.

59. Що се отнася до тези въпроси, трябва да се отбележи преди всичко, че ограничаването на възможностите за насърчаване продажбата на алкохолни напитки пред обществеността е присъщо на положението, когато съществува само един оператор на пазара за тяхната продажба на дребно.

60. Второ, нормите относно монопола не забраняват това производителите или вносителите да насърчават продажбата на своите стоки за монопола. Независимо, че доставчиците не могат пряко да насърчават продажбата на своите стоки пред управителите на „магазините” на монопола, изглежда, че тази забрана е предназначена да отговори на тревогата, изказана от някои доставчици, по-специално пред шведския орган по конкуренцията (*Konkurrensverket*), че трябва да са налице равни условия за насърчаване продажбата на стоки.

61. Също така трябва да се посочи, че насърчаването на продажбата на алкохолни напитки сред обществеността е предмет във въпросната държава-членка на едно общо ограничение, чиято действителност не е била оспорена от националния съд, нито е оспорена от г-н Franzén. Това ограничение се състои, по-специално, в забрана относно рекламирането по радио или телевизия и във всички вестници или други периодични издания, с други думи – средствата, които традиционно се използват от производителите за насърчаване на продажбата на техните стоки сред обществеността. Алкохолни напитки обаче, избрани от Systembolaget, могат да бъдат рекламирани в писмени материали, налични на пунктовете за продажби. Освен това, всяка алкохолна напитка може да се споменава в статии от пресата.

62. Що се отнася до насърчаването на продажбата на даден продукт, споразумението, направено между шведската държава и Systembolaget изисква от последното да приеме пазарни и рекламни мерки, които са безпристрастни и независими от произхода на стоките и да положи усилия да популяризира нови напитки на потребителите при отчитане на ограниченията в Закона за алкохолните напитки.

63. Независимо че е вярно, че насърчаване на продажбата на алкохолни напитки от страна на монопола основно е под формата на представяне на продукт, изглежда че този начин за насърчаване просто отговаря на задълженията, които са упоменати по-горе. Трябва, обаче, да се отбележи, че новите стоки систематично се представят или в месечното списание, разпространявано от монопола или в критики относно виното от вестници, радио и телевизия, или, накрая, на табла в „магазините“ на монопола.

64. Накрая, трябва да се отбележи, че начина за насърчаване на продажбата, използван от монопола се прилага независимо от произхода на стоките и сам по себе си не би могъл да постави в неблагоприятно положение, фактически или правно, напитки, внесени от други държави-членки във връзка с тези, произведени в границите на националната територия.

65. Независимо от това, че е вярно, че напитки от асортимента от вида „по поръчка“ се съдържат в специална ценова листа, която може да се предостави по искане на потребителя, тази разлика в третирането, която също така не зависи от произхода на стоките, се оправдава от факта, че тези напитки не се държат в наличност от Systembolaget и следователно не са в положение, съпоставимо на това на напитки от другите асортименти.

66. Така, като се има предвид доказателствата пред Съда, изглежда, че един монопол за продажби на дребно като разглеждания такъв в основното производство отговаря на условията за съответствие с член 37 от Договора, посочени в точки 39 и 40 от настоящото решение.

Другите разпоредби на националното законодателство, имащи значение за действието на монопола

67. Както бе обяснено по-горе, с оглед на твърденията, които са разменени както пред националния съд, така и пред този съд, отнесеният за преюдициално решение въпрос трябва да се разбира също така като отнасящ се до разпоредбите на вътрешното законодателство, които, макар че строго погледнато не регулират функционирането на монопола, имат пряко отношение към него. Тези разпоредби трябва да се разгледат като се направи позоваване на член 30 от Договора.

68. По тази точка, г-н Franzén отбелязва, че монополът може да получава доставки единствено от притежателите на разрешителни за производство или разрешителни за търговия на едро, чието предоставяне подлежи на ограничителни условия и такова задължение по необходимост препятства вноса на стоки от други държави-членки.

69. Според установената съдебна практика на Съда, всички търговски правила, които могат да препятстват, пряко или непряко, реално или потенциално, търговията в Общността, съставляват мерки с равностоен ефект на количествени ограничения (Решение от 11 юни 1974 г., Dassonville, 8/74, Recueil стр. 837, точка 5).

70. В една национална система като тази, разглеждана в основното производство, единствено на притежателите на разрешителни за производство или разрешителни за търговия на едро се разрешава да внасят алкохолни напитки, с други думи – търговци, които изпълняват ограничителните условия, на които подлежи издаването на тези разрешителни. Според информацията, предоставена на Съда по време на производството, въпросните търговци трябва да предоставят достатъчно лични и финансови гаранции за извършването на въпросните дейности, засягащи по-специално техните професионални познания, техните финансови възможности и притежаването на складов капацитет, достатъчно за посрещане на нуждите на техните дейности. Освен това, подаването на заявление подлежи на заплащането на висока фиксирана такса (25 000 SKR), която не се възстановява, ако заявлението бъде отхвърлено. Накрая, за да запази своето разрешително, един търговец трябва да плати годишна такса за надзор, която също така е висока (между 10 000 SKR и 323 750 SKR за основните количества, в зависимост от вида на напитките и произведените или продадени количества).

71. Разрешителната система съставлява пречка пред вноса на алкохолни напитки от други държави-членки поради това, че тя налага допълнителни разходи върху тези напитки, такива като посреднически разходи, плащане на налози и такси за предоставянето на разрешително, и разходи, произтичащи от задължението да се поддържа складов капацитет в Швеция.

72. Според собствените доказателства на шведското правителство, броят на издадените разрешителни е нисък (223 през м. октомври 1996 г.) и почти всички от тези разрешителни са били издадени на търговци, установени в Швеция.

73. Вътрешно законодателство като това, разглеждано в основното производство, следователно противоречи на член 30 от Договора.

74. Шведското правителство, обаче, се позовава на член 36 от Договора за ЕО. То поддържа, че неговото законодателство се оправдава по съображения във връзка със защитата на човешкото здраве.

75. Наистина е така, че мерки, които противоречат на член 30, могат да се оправдаят въз основата на член 36 от Договора. Също така, според установената съдебна практика (дела *Cassis de Dijon*, упоменато по-горе; от 6 юли 1995 г., *Mars*, C-470/93, *Recueil* стр. I-1923, точка 15 от 26 юни 1997 г., *Familiapress*, C-368/95, *Recueil* стр. I-3689, точка 19, и от 9 юли 1997 г., *De Agostini* и *TV-Shop*, C-34/95, C-35/95 и C-36/95, още не е публикувано в *Recueil*, точка 45), разглежданите вътрешни разпоредби трябва да се пропорционални на преследваната цел и да не могат да се постигнат чрез мерки, които са по-малко ограничителни спрямо търговията в Общността.

76. Независимо че защитата на човешкото здраве срещу вредните последици на алкохола, на която се позовава шведското правителство, безспорно е едно от съображенията, които биха могли да оправдаят изключението от член 30 от Договора (вж., в този смисъл, Решението по съединени дела от 25 юли 1991 г., *Aragonesa de Publicidad Exterior et Publivia*, C-1/90 и C-176/90, *Recueil* стр. I-4151, точка 13), шведското правителство не е установило, че разрешителната система, създадена от Закона за алкохолните напитки, по-специално що се отнася до условията относно складовия капацитет и високите такси и налози, които се изисква да заплатят притежателите на разрешително, е пропорционална на преследваните цели във връзка с общественото здраве или че не е могло тези цели да се постигнат чрез мерки, които са по-малко ограничителни спрямо търговията в Общността.

77. Следователно, трябва да се поддържа, че членове 30 и 36 от Договора изключват вътрешни разпоредби, позволяващи единствено на търговци, притежаващи разрешително за производство или разрешително за търговия на едро, да внасят алкохолни напитки при условия като тези, предвидени от шведското законодателство.

Нарушение на член 52 от Договора за ЕО и на директивите за обществените поръчки

78. В своите коментари, г-н Franzén също така твърди, че някои от разпоредбите на Закона за алкохолните напитки противоречат на член 52 от Договора и на директивите на Общността за обществените поръчки.

79. В тази връзка, трябва да се повтори, че в съответствие с разделението на юрисдикция, предвидено от член 177 от Договора в производствата за преюдициално решение, единствено националният съд трябва да определи предмета на въпроса, който той желае да отнесе до Съда. Съдът не може, по искане на една страна по основното производство, да разгледа въпрос, който не му е бил предоставен от националният съд. Ако, с оглед на хода на производството, националният съд би счел за необходимо да получи допълнителни тълкувания на правото на Общността, той би трябвало да направи ново искане до Съда (Решения от 3 октомври 1985 г., CBEM, 311/84, Recueil стр. 3261, точка 10; от 9 януари 1990 г., SAFA, C-337/88, Recueil стр. I-1, точка 20, и от 11 октомври 1990 г., Nespoli и Cipra, C-196/89, Recueil стр. I-3647, точка 23).

80. Отговорът, който трябва да се даде на първите два въпроса, следователно трябва да бъде, че член 37 от Договора не изключва вътрешни разпоредби относно съществуването и действието на един национален монопол при продажбата на дребно на алкохолни напитки, като тези, упоменати в определението за отнасяне за преюдициално решение. Членове 30 и 36 от Договора изключват вътрешни разпоредби, позволяващи единствено на търговци, притежаващи разрешително за производство или разрешително за търговия на едро, да внасят алкохолни напитки при условия като тези, предвидени от шведското законодателство.

По третия въпрос

81. Третият въпрос е представен единствено в случай че Съдът смята, че член 37 изключва вътрешни разпоредби, уреждащи организирането на национален монопол при продажбата на дребно на алкохолни напитки, като тези, упоменати в определението за отнасяне за преюдициално решение.

82. Като се има предвид отговора, предоставен на първите два въпроса, не е необходимо да се отговаря на този въпрос.

По съдебните разноски

83. Разходите, направени от шведското, френското, финландското, норвежкото правителство и от Комисията на Европейските общности, за представяне на становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред националната юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпросите, поставени пред него от Landskrona Tingsrätt, с Решение от 14 юни 1995 г., реши:

1. Член 37 от Договора за ЕО не изключва вътрешни разпоредби относно наличието и действието на един национален монопол при продажбата на дребно на алкохолни напитки като тези, упоменати в определението за отнасяне за преюдициално решение.

2. Членове 30 и 36 от Договора за ЕО изключват вътрешни разпоредби, които позволяват само на търговци, които разполагат с разрешително за производство или разрешително за търговия на едро, да внасят алкохолни напитки при условия като тези, предвидени от шведското законодателство.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 20 март 1997 година.

Подписи